

OPBOUW



WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Apostelen onderweg (2)

Hand. 3 : 1-10

Het wonder: meer dan goud en zilver

Niet het wonder der genezing op zich, maar de prediking van de naam van Jezus Christus is hetgeen waar deze gebeurtenis om draait.

Er moet duidelijk gaan worden wat de kracht van de verhoogde Heer, wat de Heilige Geest betekent voor Israël en de gemeente, voor de kerk en de wereld; aan het licht moet komen de wijze waarop Christus na Pinksteren over de wereld gaat.

En in dat kader staat het wonder dat ons in Handelingen 3 beschreven wordt en dat intussen niet minder een wonder is, dat we niet hoeven of mogen of kunnen uitvlakken, een wonder evenwel dat a.h.w. plaats vindt zonder enige voorbereiding: De man verwachtte geld van Petrus en Johannes.

Van geloof of hoop t.a.v. genezing is geen sprake. De Geest waait kennelijk toch echt wel waarheen hij wil, en bereikt mensen ondanks henzelf.

Er lijkt voor de apostelen geen enkele andere aanleiding aanwezig te zijn om zich speciaal met deze man bezig te houden dan alleen de mogelijkheid om de kracht te tonen van de naam van Jezus Christus. Er zullen daar rond het tempelplein wel meer bedelaars gezeten hebben die om een aalmoes vroegen.

„Zilver en goud bezit ik niet”, zegt Petrus, „maar wat ik heb geef ik u”: de verwachting van de man lijkt de bodem ingeslagen te worden, maar in wezen wil Petrus niets anders dan hem zijn verwachting in een radikaal andere richting laten ombuigen. Maar hoe wist Petrus dan, dat hij geven mocht en geven moest? Zeker niet zo maar, en ook niet op een geheimzinnige manier, maar heel duidelijk was de belofte die Jezus zelf zijn apostelen gegeven had: In nood en dood, zou Hij geven te spreken: Want gij zijt het niet die spreekt, maar de Heilige Geest”. (Marcus 13 : 11).

DOOR R. BRANDS DEN HELDER

Aan allen die dicht bij Jezus leven, en geheel uit Hem, zal Hij geven te spreken en te handelen in alle omstandigheden.

Genezen in de Naam van Jezus Christus

Op de vraag wat Petrus dan wel heeft is niet te antwoorden met „kracht tot gebedsgenezing” of „wondermacht in pacht”, maar wel met „genezen in de Naam van Jezus Christus” en dat betekent dan dat over die verlamde man „De Naam” wordt uitgeroepen en dan wel in het bijzonder de lange, volledige Naam; dat er zo nadrukkelijk staat de Naam van Jezus Christus, de Nazoreër, duidt aan dat de volle rijkdom van Jezus over deze man wordt uitgestort: alles wat Hij gedaan heeft en is en doet. De Naam van Jezus betekent dus de volledige werkelijkheid en heerlijkheid van Zijn persoon of anders gezegd: de aanduiding van het aanwezig zijn van Jezus Christus, de verhoogde Heer. In volle rijkdom en heerlijkheid staat de persoon van Jezus Christus zo ons voor ogen getekend in deze geschiedenis.

De genezen verlamde man is een teken van de heerlijkheid van

Christus. Door deze gebeurtenis kan iedereen weten wat voortaan „de Naam” betekent.

In een wereld die vol zit van magie durven de apostelen zo te handelen door „de Naam”. En de jonge christelijke gemeente heeft dat goed begrepen.

In het gebed van de gemeente na de vrijlating van de apostelen na hun arrestatie vanwege de genezing van de verlamde, wordt gevraagd om vrijmoedigheid tot spreken van Gods Woord temidden van allerlei dreiging voor Gods dienstknechten „doordat Gij uw hand uitstrekt tot genezing, en dat tekenen en wonderen geschieden door de naam van uw heilige knecht Jezus” (Handelingen 4 : 30).

Hoera voor het leven!

Als het erom gaat de reactie van de verlamde man op het geschenk, dat hij in de naam van de Heer ontvangt, te omschrijven, schieten woorden haast te kort om die intense levensvreugde in te vangen. De genezing in de Naam van Jezus betekent kennelijk ook dat het gewone leven weer mogelijk wordt: de verlamde wandelt weer, en juist dat wekt verbazing en ontzetting bij het volk.

De reactie van het volk wijst er volgens Calvijn op dat de omstanders de werken van God in elk geval niet verachtelijk in de wind sloegen.

En Petrus lijkt ook wel hoop te hebben op een goede ingang voor zijn, op deze gebeurtenis volgende, prediking aangaande Christus. Daar loopt het dus op uit.

Maar nog even terug naar de vreugde van de genezen verlamde man: Hij sprong op en stond en liep heen en weer (vs. 8a): het is alsof hij zichzelf en anderen wil bewijzen dat het gewoon waar is, dat je in de naam van Jezus Christus op de beide benen op deze aarde kunt staan.

En het gaat nog verder: „En hij ging met hen de tempel binnen”

Inhoud

- 201 Ds R. Brands,
Apostelen onderweg (2)
- 202 Ds A. van der Dussen,
Het functioneren van de
belijdenis (slot)
- 202 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 203 P. C. van Wijk,
Terloops ...
- 204 Drs H. Gort,
Over kunst (3)
- 205 M. Vrijmoeth-de Jong,
Kinderbijbels (1)
- 206 H. R. S. van der Veen,
Indrukken van de tiende
Liedboekdag

(vs. 8b), het is haast, zo niet helemaal en absoluut onmogelijk om het heil, het nieuwe leven, in je eentje te vieren. De gemeenschap is een voorwaarde voor het leven in en het groeien van de blijdschap over de vernieuwing van je leven.

De Heilige Geest maakt mensen van individuen-voor-de-poort tot feestvierders-in-de-gemeente. Natuurlijk wordt het individuele daarbij niet totaal opgeheven. Er staat dan ook in vs. 8b dat hij ging, maar ook met hen!

Lopende en springende en God lovende: hij brengt eer aan de God van Abraham, Izak en Jakob (vs. 13) en aan de Leidsman ten leven, d.i. Jezus Christus, die door God is opgewekt. Er is dankbaarheid: je hoort de man a.h.w. roepen: Leve het leven, want het is me gegeven. (Vrij naar Buskes' Hoera voor het leven.)

Vreugde, grote vreugde zelfs wordt ons hier getekend, vreugde die ook bij ons aanwezig mag zijn, vreugde over het heil van God in Christus, want als Zijn kracht dit wonder deed plaatsvinden, hoe groot en volmaakt zal dan de uitkomst zijn die wij mogen verwachten in de komst van Zijn Rijk!

En wat zullen wij dan anders doen dan uitzien naar- en bidden om de tekenen van dat Rijk in de gemeente van vandaag?

Het functioneren van de belijdenis (slot)

De binding aan de belijdenis

Bij een vaartocht over de Oosterschelde wees de schipper, bij wie ik als gast aan boord was, mij op de bakens die de vaargeul markeerden. Hij vertrouwde het roer enige tijd aan mijn onervaren handen toe, als ik er maar voor zorgde binnen die vaargeul te blijven. Want zouden we op goed geluk onze koers kiezen, dan was de kans groot dat we vast zouden lopen op een zandbank. De bebakening gaf aan: hier is het water diep genoeg om te varen. Niet dat het rampzalig zou zijn als we een meter buiten de vaargeul terecht zouden komen; er is natuurlijk sprake van een veiligheidsmarge. Maar daarmee wordt het waarschuwend karakter van de bakens allerminst aangetast; het blijft onontbeerlijk om ze in het oog te houden.

Je zou kunnen zeggen: wat die afgebakende vaargeul is voor een schipper, is de belijdenis voor de kerk. Wie niet wil vastlopen in het lezen en verstaan van de bijbel, heeft betrouwbare bakens nodig. Uit de bijbel zelf blijkt nl., dat het een heel bepaalde leeswijze vraagt om zijn bedoeling te begrijpen. Het duidelijkst treedt dat aan het licht, wanneer de Here Jezus verzocht wordt in de woestijn. De duivel durft daar zover te gaan, dat hij zijn verleiding kracht bijzet met een Schriftwoord. Met een beroep op de prachtige psalm 91 spoort hij de Heiland er toe aan, Zich van de rand van het dak van de tempel naar beneden te werpen. (Matt. 4 : 6). Wat moet de verzoeking voor Jezus, die zo vertrouwd was met het psalmboek, door dit citaat scherp op Hem zijn afgekomen! Maar hoe houdt Hij stand door Zich vast te klampen aan een ander Schriftwoord: „Gij zult de Here, uw God, niet verzoeken.” (Deut. 6 : 16).

Ziehier hét voorbeeld van de noodzaak, af te bakenen hoe de bijbel gelezen wil worden. Een ongelovige zal door dit voorval bevestigd worden in zijn overtuiging, dat je met de bijbel alle kanten op kunt: waarom zou Jezus méér gelijk hebben met Zijn hantering van de bijbel dan de duivel? Maar voor wie gelooft dat Jezus de Verlosser is, wordt hier juist duidelijk dat er verschil is tussen 'n vals, leugenachtig bijbellezend én een beroep op de Schrift dat haar waarheid ontsluit. Wat de duivel hier doet, is op zichzelf beangstigend: hij toont aan dat het mogelijk is, de bijbel letterlijk aan te halen en toch zijn bedoeling totaal niet te

DOOR
A. VAN DER DUSSEN
HAARLEM

verstaan. Maar wie op grond daarvan eraan zou wanhopen, ooit nog te kunnen vaststellen

Profetisch

In „Opbouw” van twee weken geleden stond een gedeelte van een artikel dat uit „De Reformatie” overgenomen was en waarin gewaarschuwd werd om zuinig te zijn met zware woorden. Als we zeggen: „Dit vraagt de Here van ons”, of: „Zo spreekt de HERE”, dan moeten we wel weten wat we doen en niets beweren waar we een kwart-eeuw later niet meer achter staan. Ik moest in die week toevallig aan hetzelfde denken: het was immers de week van het raketten-debat in de Tweede Kamer en van de verkiezingen voor het Europese parlement. Welnu. Ouderen zullen het zich herinneren evenals ik, hoe vele preken, inleidingen op de mannenvereniging en artikelen in de krant zich plm. 1950 kantten tegen, wat wij noemden, „het federalisme”, het streven naar boven-nationale verbanden, het streven naar de eenwording van Europa. In de preken werd dit streven veroordeeld als het bouwen aan het nieuwe Babel; de „torenbouw” uit Genensis was een geliefde tekst en het is zelfs wel voorgekomen dat de uitgifte van Euro-cheques

wanneer de Schrift wél goed gelezen wordt, moet zien op de Here Jezus: Hij onthult de eigenlijke boodschap van de bijbel. Vandaar, dat Hij in Joh. 5 : 38, 39 de Joden kan voorhouden dat al hun Schriftonderzoek op niets uitloopt, omdat zij niet tot Hem komen. Zoals ook Paulus kan zeggen, dat het OT pas open gaat voor wie zich tot de Here bekeert. (II Cor. 3 : 15, 16) Nee, de bijbel lezen doe je niet zó maar; je moet hem leren verstaan, vanuit het geloof in Christus.

Zo zet de bijbel dus zelf de bakens uit, die wij nodig hebben om niet al bijbellezend in demonisch vaarwater terecht te komen. Dat is een belangrijke konstatering. Maar al te gauw immers zouden wij kunnen gaan denken, dat die onontbeerlijke bebakening van buiten af aan de bijbel zou moeten worden opgelegd. Zo is in de RK-e traditie aan het kerkelijk leergezag een centrale rol toebedeeld in het verstaan van de bijbel. Deze werd gezien als een boek dat te duister was om door leken te worden begrepen; alleen de kerk o.l.v. de Paus was in staat, zijn zin te ontsluiten.¹⁾ In een grovere vorm komt deze gedachte naar voren in een secte als die

¹⁾ Vgl. W.J. Kooiman, *Luther en de bijbel*, Baarn 1977, hoofdstuk 7.

van de Mormonen. Daar wordt het boek van Mormon gepredikt als de enig juiste sleutel op de bijbel. Het is een van de blijvende verdiensten van de Reformatie geweest, dat zij ook in dit opzicht de bijbel zelf weer heeft laten spreken. De bijbel is niet zo ondoorzichtig, dat wij aangewezen zijn op menselijke autoriteiten om haar bedoelingen op het spoor te komen. Integendeel, zij legt zichzelf uit; zij wijst zelf het centrum aan van waaruit zij verstaan moet worden.²⁾

Tegen deze achtergrond moeten wij de belijdenis van de kerk zien. Het is echt een misverstand om te denken, dat een kerk die er naast de bijbel ook nog belijdenisgeschriften op na houdt, menselijke meningen beslissend laat zijn voor de uitleg van de bijbel. De reformatorische belijdenisgeschriften hebben om zo te zeggen niets anders gedaan, dan met een accentueerstift de uitleg aan te wijzen die de Schrift van zichzelf geeft en met het rode potlood door te strepen wat dwalenderwijs uit haar was afgeleid. Zij zetten niet eigenmachtig bakens uit, maar attenderen op de bakens die de Schrift zelf plaatst heeft. Als zodanig zijn belijdenisgeschriften onontbeerlijk voor de kerk. Zij helpen ons, de boze te

²⁾ A.w. 65.

Pastorale Notities

DOOR
A. H. ALGRA
MAASSLUIS

geplaatst werd in het teken van het Beest uit Openbaring: wie dit teken niet had, zou niet meer kunnen kopen en verkopen. Een tweede motief dat een rol speelde, zo omstreeks 1950, was de mening dat de Koningin, of ons land, geen delen van soevereiniteit mocht afstaan. Hier had het vijfde gebod mee te maken en hier werden de bijbelgedeelten geciteerd die van de overheid spreken en van de grenzen door God aan de volkeren gesteld. Maar nu ijveren ook „vrijgemaakte” mensen voor zetels in het Europese parlement en zijn zij voor „Woensdrecht”. Het gaat me nu niet om de aard van de wapens daar, maar om het feit dat ons land aan een vreemde mogendheid een militaire basis biedt, waarop die

mogendheid wapens mag stationeren, waarvan zij, de V.S., het gebruik in eigen hand houdt. Dat is toch wel duidelijk het afstaan van nationale soevereiniteit.

Vroeger! Toen waren er mensen die ook ná de soevereiniteits-overdracht, aan Indonesië, de regering daar, bleven zien als een rebellen-club en daarnaar ook handelden. Terwijl de koningin de soevereiniteit overgedragen had. Maar dat had dan niet gemocht, volgens „ons”. Ik vertel dit nu, omdat ik zelf debet sta aan dat verschijnsel. Ik heb óók over de torenbouw geprekeerd, ik weet het nog als de dag van gisteren. Maar ik zag een jongere zus van me in de kerk, en zij is niet vrijgemaakt. Ik dacht: wat heeft zo'n meisje van achttien voor haar geloof nu aan mijn preek? Ik schrok er van en ik vroeg me af, waar ik mee bezig was. Zoals we toen preekten, dat werd door de gemeente „profetisch spreken” genoemd, maar we leerden door schade en schande er wat voorzichtiger mee om te gaan. Met de politiek, de economie enz. Want het is niet altijd zo zeker, dat God het met onze opvattingen eens is.

weerstaan wanneer deze met bijbelteksten aankomt. Ook in onze tijd, waarin zoveel theologieën het bijbelwoord ontkrachten, is het pure noodzaak dat ons geleerd wordt te onderscheiden tussen leugenachtige en ware bijbeluitleg. Een belijdenis is in zichzelf dan ook een weerspreking van de gedachte, dat je met de bijbel alle kanten op kunt. Voor wie gelooft in de Here Jezus, kun je met de bijbel maar één kant op, nl. die welke Hij aanwijst. De kerk heeft, zeker in onze tijd van relativisering en subjectivering, de plicht om deze onduidelijkheid van de bijbel duidelijk aan te wijzen. Dat poogt zij in haar belijdenis. Dat poogt zij: in de praktijk blijkt het niet mee te vallen om vast te stellen, welke uitleg de bijbel het meest recht doet. Hoe vaak heeft men zich in de kerkgeschiedenis al niet vergist, toen men zijn kijk op de bijbel presenteerde als de enig ware! En hoeveel waarheidselementen leek de uitleg van de tegenpartij soms te bevatten! Toch is dit alles geen reden om dan maar af te zien van die poging, in kaart te brengen hoe de bijbel zelf gelezen wil worden. Net als bij de profetie wil de bijbel nogal eens leren, dat een bepaalde bijbeluitleg, die aanvankelijk overtuigende, er toch naast zat. (Vgl. Jer. 28 : 9.) Toen Wesley indertijd op grond van de bijbel betoogde, dat slavenhandel een door en door onchristelijke zaak was, meenden heel wat christenen met de bijbel in de hand het tegendeel te kunnen bewijzen. Toch heeft de tijd Wesley in het

gelijk gesteld. Omgekeerd ben ik ervan overtuigd, dat het eveneens evident zal worden dat de marxistische bijbeluitleg, nu nog bewierookt, in strijd is met de eigenlijke intentie van het evangelie.

Daarom moet de kerk niet terugschrikken voor de moeilijke taak, om als het ware profetisch vooruitgrijpend op die komende duidelijkheid, belijdend positie te kiezen. De oude reformatische belijdenisgeschriften blijken daarbij nog altijd over het algemeen een grote mate van trefzekerheid te bezitten.

Het is dan ook een goede zaak om je als kerk daaraan te binden, op soortgelijke wijze als schippers zich voor een veilige vaarroute gebonden weten aan de vaargeul. Op soortgelijke wijze: zoals het niet rampzalig is wanneer men eens een meter buiten de vaargeul terecht komt, zal een binding aan de belijdenis nooit kunnen betekenen dat men haar beperkingen wegmoffelt.

Zoals in het vorige artikel is uiteengezet, is er alle reden om niet star en angstvallig de belijdenis van de kerk op te vatten als het laatste woord dat over de uitleg en toepassing van de bijbel gesproken is. De aktualisering van het belijden vraagt om een levende omgang met de belijdenis. Vandaar dat Bavinck kon schrijven over de vrijheid om, geleerd door de Schrift, anders te belijden en de waarheid Gods in andere zin op te vatten.³⁾ Maar ook voor Bavinck houdt

³⁾ Zie 'Opbouw' van 1 juni j.l.

deze vrijheid geen onherkenbaarheid van de vaargeul in; hij schrijft óók, dat de kerk moet weigeren, „zich tot een debating society (= discussieclub, vdD) of filosofisch genootschap te verlagen, waarin heden voor waarheid geldt wat gisteren leugen was, want zij is niet aan een bare der zee, maar aan een rots gelijk, pilaar en vastigheid der waarheid.”⁴⁾ M.a.w.: de behoeft die wij kennen voelen, om dingen anders te zeggen en andere zaken te accentueren dan in de belijdenis gebeurt, is pas vertrouwd, wanneer de duidelijkheid en onduidelijkheid van ons belijden uitgangspunt is en blijft.

Het is duidelijk, dat hier van een zekere spanning sprake is: aan de ene kant erkennen, dat de belijdenis tijdgericht mensenwerk is dat om steeds nieuwe aktualisering en bijstelling vraagt – aan de andere kant toch die belijdenis laten functioneren als bindende bijbeluitleg. In de vorige eeuw heeft Groen van Prinsterer die spanning onder woorden gebracht, door te spreken van een onbekrompen, doch tevens onduidelijkzinnige aanneming van de Drie Formulieren van Enigheid.⁵⁾ Men kan die spanning oplossen, door of de onbekrompenheid te laten uitlopen op complete leervrijheid, of de onduidelijkheid te laten verstarren tot binding aan punten en komma's.

⁴⁾ H. Bavinck, *Gereformeerde Dogmatiek IV*, Kampen 1967⁸, 402.

⁵⁾ D. Nauta, *De verbindende kracht van de belijdenisschriften*, Kampen 1969, 22.

Redactie

Ir. A. W. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

Het eerste is gebeurd in de NH-kerk en komt ook tot uiting in de Gereformeerde kerken. Het tweede lijkt in de Vrijgemaakte kerken kansen te hebben gekregen. Nu, als je moet kiezen tussen deze twee oplossingen van de spanning tussen onbekrompen en onduidelijkzinnig, dan liever de tweede. Maar het zou wel eens kunnen zijn dat het volwassener is, om die spanning te laten voortbestaan.

Groen heeft ooit gezegd, dat hij wilde voorkomen dat de handhaving der formulieren op zodanige wijze zou plaats vinden, „dat niet enkel de vijanden van het kruis, maar ook de vrienden des Heeren worden geweerd.”⁶⁾ Dat was een wijze uitspraak, die voortkwam uit zijn overtuiging, „dat men in eenige bijzonderheden verschillen en toch Christen kan zijn.”⁷⁾

Misschien mogen wij dít als programma voor onze kerken zien: de combinatie van belijndheid en ruimte. Het zal ongetwijfeld kracht van de Geest vragen, om in dat spanningsveld staande te blijven. Maar geldt niet van alle belijden, dat alleen Gods Geest ons daartoe in staat stelt? „Niemand kan zeggen: Jezus is Heer, dan door de Heilige Geest.” (I Cor. 12 : 3) Alleen onder Zijn leiding zullen wij kunnen ontkomen aan vleselijke bekrompenheid en dubbelzinnigheid.

⁶⁾ A.w., 51.

⁷⁾ A.w. 13.

Tussen leven en dood ¹⁾

Mensen vertellen verhalen over het sterven, over het sterven van mensen van wie ze hielden, vader, moeder, vrienden, anderen, van sommigen weten ze te zeggen dat ze voor het heengaan iets zagen
– een licht, een poort, een hand – of iets hoorden
– een lied, een stem –, dat alles kán natuurlijk.

Er zijn ook mensen die dachten dat ze gingen sterven, maar 'terugkeerden', ook onder hen zijn er die iets zagen of iets hoorden, ook dat is mogelijk.

Terloops...

DOOR
P. C. VAN WIJK
ZALTBOMMEL

De bijbel is erg sober over 'dit grensverkeer'. De bijbel vertelt ons over mensen die stierven en weer opstonden. We lezen van Lazarus, van mensen in Jeruzalem na Jezus' sterven, zij allen hebben niets verteld over wat ze zagen of hoorden, de bijbel zwijgt hierover, God vond het blijkbaar niet van belang voor ons om te weten.

Het kan ook zijn dat die mensen niets zagen of hoorden, misschien wás er niets.

Mensen denken over de dood, praten over het sterven, maar Gods doen in het sterven is niet te begrijpen, is wijzer dan het dwaze van mensen.

Dit weten we wel: ééns, na de laatste dag, zullen we zien wat nog nooit te zien was, zullen we horen wat nog nooit te horen was, dan zullen we wéten!

¹⁾ Naar aanleiding van 'tussen leven en dood' van Henk Mochel, uitgave N.C.R.V.

In de vakantieperiode zal „Opbouw” niet verschijnen op 6, 20 en 27 juli.

Over kunst (3)

Kunnen we ons onontwikkeld kunstbesef kwijtraken? Die vraag beheerste mijn tweede artikel en zal ons blijven bezighouden. De strekking van mijn betoog is, hoop ik, duidelijk geweest. Zonder enige kennis van zaken *blijft* het kunstbesef onontwikkeld en in mijn bijdrage tot een bespreking van de zaken heb ik de nadruk gelegd op de waarden die in de kunst een rol spelen. Na de structurele waarden komen nu de *verbeeldingswaarden* aan de orde.

Wie maar enigszins bekend is met de Romantiek, weet hoe zeer in die kunststroming gepleit werd voor de rechten van de, voordien aan de rede gekluisterde, verbeelding, de fantasie. Nog steeds geldt het als een aanbeveling als een kunstenaar „over een rijke fantasie beschikt”, of „door zijn fantasie onze blik verruimt”, of ons „nieuwe werelden binnenvoert.”

Hoe duidelijk zulke uitdrukkingen ook lijken te zijn, we stoten bij de verbeeldingsaspecten (en ook bij de gevoelsaspecten) op een probleem waarover door de critici verschillend gedacht wordt.

Ligt die rijke fantasiewereld bij de producent en zijn werk of bij de kunstconsument?

De vraag lijkt op het eerste gezicht een theoretisch grapje te zijn, maar dat is ze toch allerminst.

Er bestaan grote verschillen tussen de fantasieën die bij een aantal hoorders opgeroepen worden door een bepaald muziekstuk en elk van hen zal haar of zijn reactie volkomen juist en verdedigbaar achten, ook al associeerde de componist zijn werk met iets heel anders. (De proef is uitstekend te nemen met de *Préludes* van Debussy.)

Dergelijke experimenten zouden ook met een schilderij, een gedicht, of een novelle uit te voeren zijn.

Het is duidelijk wat er gebeurt, als men aan die verschillende subjectieve reacties voorrang verleent bij het spreken over kunst. Kunstbeleving en kunstcritiek worden dan als een volkomen persoonlijke zaak beschouwd en de gelijkvormigheid van denken en gevoelen, waarover ik in mijn tweede artikel sprak, als een illusie terzijde geschoven.

Het zijn altijd weer dezelfde soort lieden die deze situatie als juist en aantrekkelijk aanvaarden. Men zou denken dat ze nu ook alle kunst overbodig achten, maar dat is veelal niet zo. Ze zijn echter liefhebbers van wat de Duitsers „eine romantische

DOOR H. GORT UTRECHT

Verwirrung” genoemd hebben. Het zijn meestal romantici, die voor zichzelf alle vrijheid bij hun kunstgenot opeisen.

In het reageren op kunst schuilt inderdaad wel een subjectief element en ik meen dat dit ook in verband staat met het ST-proces, waarover ik in mijn volgende artikel wat meer hoop te zeggen.

Toch bezit naar mijn opvatting – en ik sluit mij hierin bij het merendeel der critici aan – het met zorg en vakmanschap vervaardigde kunstwerk voldoende objectieve eigenschappen om van een voorspelbare en controleerbare uitwerking te kunnen spreken. Dit zal wellicht bij de muziek het minst het geval zijn, bij de beeldende kunst duidelijk meer en het meest bij de redelijkste van alle kunsten, de woordkunst.

Laten we terugkeren tot de kunstenaar, die in zijn werk „over een rijke fantasie beschikt”, of „door zijn fantasie onze blik verruimt”, of ons „nieuwe werelden binnenvoert.”

Deze clichés zijn niet neutraal; ze bevatten een positief-klinkend element: „rijke”, „verruimt”, „nieuwe werelden”.

Het staat aan ons, consumenten en daardoor tevens critici, om te beoordelen of deze positieve beschrijving verdiend is. Het kan een genot zijn buiten onze, door eigen ervaring begrensde wereld te treden, maar bij dit alles moeten we wel weten wat we nu eigenlijk appreciëren en tegelijkertijd wat we behoren te appreciëren. En met het werkwoord „behoren” zijn we buiten het gebied van de fantasie getreden.

De gevoelswaarden

Weer kunnen we het Classicisme met zijn beheersing van het gevoel en de Romantiek met haar

overmaat aan gevoel tegenover elkaar plaatsen.

Maar classicistisch of romantisch, het goede kunstwerk brengt een gerichte gevoelsreactie voort. Ook ten aanzien van die gevoelsreactie wordt onder critici weer verschillend gedacht. Onder hen zijn er die het gevoel voor het schone, onze esthetische gevoelens, in een aparte categorie plaatsen, los van de gevoelens die in het gewone leven een rol spelen. Hun sterke punt is ongetwijfeld dat, wat in het leven van alledag tegenzin, afkeer, of zelfs walging oproept, in de kunst zó uitgebeeld kan worden, dat van een negatieve gevoelsreactie geen sprake meer is. Deze critici hebben de neiging van de kunst en reservaat voor fijngevoelige aestheten te maken, waarin de normale waarden en normen niet meer gelden. Op deze wijze wordt de kunst een zaak voor ingewijden gemaakt. Anderen hebben met meer recht betoogd dat de gevoelens die door een kunstwerk worden opgeroepen, essentieel niet anders zijn dan de gevoelens in de gewone levenservaring.

Kunst hoeft dan geen zaak voor de „happy few” te zijn.

Een tweede moeilijkheid bij het definiëren van gevoelselementen is dat we bemerken dat de totale psyche met haar verstandelijke elementen en haar wils- en driftlevens een rol gaat spelen.

Misschien is het nu het juiste moment om iets te zeggen over de benadering van de kunst die psychologisch (of dieptepsychologisch) van opzet is. Het gevaar van deze benadering is dat ze zich meer met de kunstenaar dan met het kunstwerk gaat bezighouden. Vooral in deze tijd, waarin veel kunstenaars zich, reclametechnisch gesproken, bijna volmaakt weten te afficheren, is dit gevaar bijzonder groot, vooral in een klein land.

Anderzijds moet ook erkend worden dat de psychologisch-georiënteerde kritiek ons inzicht in een kunstwerk aanzienlijk kan vergroten. Ondoorzichtige situaties in gedichten en romans kunnen, wanneer de gewone mensenkennis te kort schiet, opgehelderd worden en we moeten dankbaar zijn voor alle exegese die werkelijk helpt.

Daarnaast is het echter nuttig te bedenken dat kunstcritiek in gesproken en gedrukte vorm haast een tak van industrie geworden is en de luisteraar, de kijker en de lezer moeten niet vergeten dat de inzichten die ze zichzelf na rijpe overweging over een kunstwerk gevormd hebben, tenslotte belangrijker zijn dan de meningen die ze zich klakkeloos hebben laten opdringen.

Als we gevoelloosheid als nega-

tief aanmerken, betekent dat nog niet dat alle gevoelselementen even zo vele positieve gevoelswaarden zijn. Op de gevoelselementen – positieve en negatieve – behoeven we niet om artistieke redenen op een buitenissige wijze te reageren. Ook nu moeten we weten wat we appreciëren en wat we behoren te appreciëren. En weer beseffen we dat kunst, al staat ze niet ten dienste van iets anders, wel heenwijst naar iets wat buiten de kunst ligt.

De kenniswaarden

Psychologen, sociologen, anthropologen en filosofen, zij allen hebben de kunst en in het bijzonder de literatuur veel gebruikt als bron van kennis en als illustratiemateriaal. Daarnaast willen velen, zonder wetenschappelijke bedoelingen, speciaal door de roman hun ervaringskring vergroten en zo kennis verkrijgen van personen en situaties die zij op andere wijze niet kennen. Het is niet voor niets dat de roman opgang maakte, toen de mens zich in de achttiende eeuw meer en meer geïsoleerd ging voelen.

In ons bestek is het natuurlijk onmogelijk en ook onnodig om aan te geven hoe de bovengenoemde wetenschapsmensen van de kunst gebruik maken, maar het is niet ondienstig hier iets te zeggen over de politiek-gekleurde kunstvisie die we onder marxisten aantreffen. Vooral wanneer zij de roman uit verleden en heden analyseren, gaat hun belangstelling heel selectief uit naar een zeer bepaald kennis-element, namelijk, naar de in de roman getekende maatschappijstructuur. Wanneer deze nog de bourgeois eigenschappen vertoont, zal de roman in alle opzichten op de waarden van die maatschappij gebaseerd zijn. Vanuit het standpunt van de klassenstrijd moeten die waarden bekritiseerd worden en zo zijn we van kennis-elementen en kenniswaarden als vanzelf bij de normatieve waarden aangeland. Een mistroostige Amerikaanse marxist verklaarde jaren geleden dat er nog geen roman verschenen was die aan alle marxistische eisen voldeed.

In een publicatie van de Wiardi Beckman Stichting (P.v.d.A.), *De kunst van het socialisme*, die enkele jaren geleden verscheen, werd een wat subtieler en minder dogmatisch standpunt ontwikkeld, maar ook hier is er geen twijfel over hoe de kunst moet functioneren. Weer worden kennis-elementen onlosmakelijk met normatieve waarden verbonden.

Zo wordt betoogd dat „de sociaal-kritische functie veruit de voorkeur verdient om als basis

van socialistisch kunstbeleid te dienen". Dit houdt in „ontvanke-lijkheid stimuleren voor het instabiele, eerder dan voor het stabiele"; de mensen „desoriënteren"; „de vaste betekenis van normen" aanvechten.

Laten we onze pas nog even inhouden voor we tot de bespreking van de normatieve waarden overgaan.

Nog één opmerking, die een waarschuwing en een tikje zelfbeklag behelst. Een te grote nadruk op de kenniselementen van een kunstwerk kan dit gemakkelijk van zijn karakter beroven.

Het wordt in plaats van een artistieke levensvisie tot een object van studie. Vooral degenen die zich beroepshalve met kunstbeschouwing bezighouden – de musicoloog, de kunsthistoricus, de literator – lopen het gevaar aan een tragische beroepsdeformatie te gaan lijden. Tot hun schade bedrijven ze tenslotte alleen nog maar een soort steriele kunst-anatomie.

Volgende keer over de waarden die principiële mensen veelal het meest ter harte gaan: de normatieve waarden.

Kinderbijbels (1)

Welke kinderbijbel kan ik het beste kopen?

Op de vraag welke kinderbijbel het beste gekocht kan worden, is niet zonder meer een antwoord te geven.

In de eerste plaats is het belangrijk na te gaan voor welke leeftijdscategorie een kinderbijbel gezocht wordt en welk ontwikkelingsnivo het kind heeft.

Een kind maakt tussen zijn 3e en 14e jaar een sterke ontwikkeling door op verstandelijk, emotioneel, sociaal en godsdienstig gebied. Geen enkel boek is geschikt voor al die verschillende ontwikkelingsstadia. Elke leeftijdperiode vraagt zijn eigen kinderbijbel met eigen woordkeus, zinsbouw en begrippen.

In de tweede plaats is er de vraag wie de kinderbijbel gaat gebruiken. Is hij bestemd voor een kind alleen, of voor ouders en kind samen? In dat laatste geval is het weer belangrijk of het ouders zijn met veel bijbelkennis, of ouders die zelf niet bekend zijn met de inhoud van de Bijbel.

Het is duidelijk dat er aan een boek, dat het kind alléén leest, andere eisen moeten worden gesteld, dan aan een boek, waarin ouders en kinderen samen lezen en waarover samen gesproken wordt. Als de ouders zelf niet bekend zijn met de Bijbel moeten aan de schriftgetrouwheid van de kinderbijbel hoge eisen gesteld worden, omdat de ouders niet in staat zijn eventuele fouten voor hun kinderen te corrigeren.

Een derde vraag, waarop het antwoord duidelijk moet zijn, is welk doel men met de kinderbijbel wil bereiken. Dat kan zijn het vergroten van de bijbelkennis van het kind. Ook kan het zijn

DOOR
M. VRIJMOETH-DE JONG
ZWOLLE

dat men het kind wil laten meeleven met de geloofservaringen van de mensen, die in de Bijbel voorkomen. Anderen zien de Bijbel als een christelijk cultuurgoed en vinden dat het kind daarvan kennis moet nemen. Tenslotte zijn er ouders, die zich van God hebben afgekeerd, maar aan de bijbelverhalen uit hun jeugd fijne herinneringen hebben en daarom hun kind ermee kennis laten maken.

Daarnaast kan men zich ook nog afvragen met welk doel de auteur de kinderbijbel heeft geschreven. Ging het hem om veel bijbelse feiten, om het overdragen van 'n cultuurgoed, om het weergeven van mooie verhalen of om het vertellen van Gods grote daden? Bij de aanschaf van een kinderbijbel is het goed er op te letten of de bedoelingen van de schrijver in overeenstemming zijn met die van de koper. Tenslotte is het ook nog van wezenlijk belang, dat men acht geeft op het uitgangspunt van de schrijver en op de methode, die hij volgt bij het vertellen.

Gezien de bovenstaande punten is het geen wonder, dat er zoveel kinderbijbels op de nederlandse markt zijn, dat men van de bo-

men het bos soms niet meer kan zien.

Welke kinderbijbel voor welke leeftijd?

Bij de aanschaf van een kinderbijbel is het belangrijk te letten op de leeftijd en het ontwikkelingsnivo van het kind.

Tot een jaar of zes is de woordenschat en het begrippennivo van de kleuter zeer beperkt. Hij zal alleen zeer eenvoudige en concrete verhalen uit de Bijbel kunnen begrijpen, die hij het liefste steeds herhaald hoort. Het kind kan nog niet abstract denken; daarom zijn de meeste godsdienstige begrippen onbegrijpelijk voor hem. De gewetensvorming moet nog beginnen; diengevolge heeft het kind nog geen zondebesef. Het weet alleen dat het bepaalde dingen niet mag doen, omdat vader en moeder dat niet goed vinden. Heel concreet kan het dan ook vergeving ervaren in de houding van vader en moeder, nadat het iets verkeerd deed, maar van zonde en verzoening begrijpt het niets.

Ook heeft het kind nog geen begrip van realiteit. Het verkeert nog geheel in de fantasieperiode, waarin alles kan. Met de bijbelse wonderen heeft het dan ook geen enkele moeite. Omdat tijds- en afstandsbesef nog ontbreken, heeft het geen inzicht in de geschiedenis van de Bijbel en in de chronologische volgorde van de verhalen, zodat de kleuterbijbel geen aandacht behoeft te geven aan de verbonds- of heilsgeschiedenis.

Het kind van zes tot acht jaar wil graag zijn horizon verbreden en krijgt diengevolge behoefte aan meer verhalen. Langzaam dringt met de vergroting van de zaakkennis ook enig besef van realiteit door. Het kind gaat begrijpen, wat kan en wat niet kan. In deze tijd moet het kind leren, dat er verschil is tussen eigen fantasieverhalen en eventuele sprookjes, waarin weliswaar alles kon, maar die niet echt gebeurd zijn en de bijbelse verhalen van de wonderen, die wel gebeurd zijn.

Met het realiteitsbesef dringt ook langzaam het inzicht door in wetten en voorschriften met als gevolg een groeiend besef van goed en kwaad. De kinderbijbel voor deze kinderen kan spreken over zonde, tenminste als dat gebeurt aan de hand van een concreet voorbeeld. Straf en vergeving zijn ook te begrijpen en daarmee is de kern van het Evangelie aan kinderen van deze leeftijd uit te leggen.

In de periode van negen tot twaalf jaar zet zich de groei van het geweten en het zondebesef

door. Het verzoenend lijden van onze Here Jezus Christus kan deze kinderen steeds duidelijker worden gemaakt. Belangrijk voor deze leeftijd is het doorbrekend tijds- en afstandsbesef, waardoor het kind rijp wordt voor geschiedenis en geconfronteerd kan worden met de verbonds- en heilsgeschiedenis. Bovendien bevordert het sterk ontwikkeld geheugen de mogelijkheid om veel bijbelkennis te verwerven.

Toch zullen ouders moeten bedenken dat de kinderbijbel wel een goede hulp is voor het bijbrengen van bijbelkennis, maar dat de godsdienstige opvoeding meer inhoudt. Het voorbeeld van de ouders en de godsdienstige ervaringen van het kind in vieringen van zon- en feestdagen, in zang en gebed zijn even essentieel als de theoretische bijbelkennis.

Pas na het twaalfde jaar krijgt het kind inzicht in allerlei godsdienstige begrippen, omdat het abstracte denkvermogen doorbreekt. De bijbelse principes behoeven niet meer aan de hand van concrete voorbeelden duidelijk te worden gemaakt; het kind kan zelf de Bijbel gaan lezen en begrijpen. Daar de bijbeltaal van de gangbare vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap nog vrij ver van de gewone omgangstaal afstaat, is het aan te bevelen voorlopig de jongere nog te laten lezen in vertalingen van bijbelgedeelten in eenvoudig nederlands of in de Groot Nieuws Bijbel.

Wie gaat de kinderbijbel lezen?

Bij het kinderevangelisatiewerk komt het regelmatig voor, dat men een kind een kinderbijbel geeft met de opwekking er maar veel in te lezen. Meestal betreft het dan een kind, waarvan de ouders buitenkerkelijk zijn en geen Bijbel in huis hebben. Dit kind zal de kinderbijbel in de meeste gevallen moeten lezen zonder de hulp en de stimulans van de ouders. Daarom zal het boek boeiend geschreven moeten zijn, zodat het kind het uit zichzelf pakt en gaat lezen. Mooie illustraties en een prettige bladindeling stimuleren eveneens tot lezen. Veel moderne kinderbijbels voldoen aan deze normen. Zij zijn vaak een lust voor het oog en noden tot lezen. Even grote eisen moeten er aan de inhoud van een dergelijke kinderbijbel gesteld worden. De woordkeus en de zinsbouw dienen eenvoudig te zijn en de bedoeling van de verhalen moeten zonder meer duidelijk zijn voor het kind.

Aan een kinderbijbel, die door ouders en kind samen wordt ge-

lezen, kunnen minder eisen worden gesteld, daar de ouder de aandacht van het kind kan bepalen, als het niet zo boeiend wordt beschreven en er met het kind over kan praten, als het geheel niet zo duidelijk blijkt te zijn. Vragen en opdrachten kunnen samen beantwoord en gemaakt worden, niet begrepen zaken kunnen worden uitgelegd en het samen bekijken van de illustraties is gezellig en samenbindend. Dat dit laatste verre de voorkeur verdient, is voor ieder wel duidelijk. Het lezen kan uitlopen op het gezamenlijk aanbidden en vereren van de Here God door ouders en kind.

Welk doel heeft een kinderbijbel?

Het doel, dat men tracht te bereiken met een kinderbijbel zal

voor een groot deel de keuze bepalen.

Mensen, die hun kinderen willen laten kennis maken met de bijbelse verhalen als achtergrond van de christelijke cultuur, zullen vrij gemakkelijk hun keus kunnen maken evenals degenen, die vinden dat het er nu eenmaal bijhoort en dat het nooit kwaad kan.

Moeilijker krijgen zij het, die vinden, dat een kinderbijbel nodig is om hun kinderen op een prettige manier veel bijbelkennis bij te brengen. De meeste nieuwere uitgaven zijn niet met deze bedoeling geschreven en bieden alleen de meest bekende verhalen, die bovendien weinig gedetailleerd beschreven zijn. Echte geschiedbeschrijvingen met veel bijzonderheden vinden we in de oudere kinderbijbels van Van der Hulst, Anne de Vries en Ing-

wersen. Alleen de uitgave van Evert Kuyt uit het jaar 1977 legt ook grote nadruk op de bijbelse feiten.

Een opvallende tendens in de moderne godsdienstpedagogiek is de aandacht voor de religieuze beleving. Naast weten en begrijpen spelen waarneming, gewaarwording, beleving, ervaring en emotie een rol bij het zich eigen maken van de bijbelse waarheden. De Here God spreekt in Zijn Woord over het liefhebben met geheel het verstand, geheel het hart, geheel het gevoel en al de krachten. Een mens is pas volkomen mens als verstand, hart, gevoel en de wil met elkaar in overeenstemming zijn. Aan de verschillende aspecten van de mens geeft de Bijbel aandacht in de veelkleurigheid en veelsoortigheid van de bijbelboeken. Geschiedenisverhalen worden afge-

wisseld door wetten, gebeden, lofliederen, boetepsalmen, beloften, troostwoorden, klachten, voorspellingen, bemoedigingen, enz., enz.

Enkele moderne kinderbijbelschrijvers hebben oog gekregen voor de eenzijdige opzet van de oudere kinderbijbels, die zich beperkten tot de bijbelse geschiedenissen. Zij doen een poging de verhalen af te wisselen met liederen, gedichten, gebeden, vragen, opdrachten en verwerkingsmogelijkheden. Zo proberen zij het totale kind met zijn emotionele, creatieve, sociale en cognitieve kant te betrekken bij de bijbelse boodschap. Voorwaar een prijzenswaardige poging.



Indrukken van de tiende Liedboekdag

Zaterdag 26 mei werd in de Grote of Lebuïnuskerk te Deventer de tiende Liedboekdag gehouden. Er waren bijna geen stoelen genoeg voor de 1250 deelnemers, die uit alle delen van Nederland en zelfs uit het buitenland waren samengestroomd. Deze dag vond plaats onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van de hervormde en geref. commissies die op dit terrein werkzaam zijn.

Ook al zijn onze kerken niet regelrecht bij deze Liedboekdagen betrokken, toch leek het me goed u via ons blad enige indrukken van deze dag weer te geven. Het kan ons nieuwe kerkmuzikale impulsen geven.

Deelnemers en doel

De Liedboekdag is bedoeld „voor al die kerkgangers die met vreugde en overgave de liederenschat van de kerk willen behartigen.”

Onder hen bevinden zich veel koorleden, cantores, organisten en voorgangers. Zij kijken elk jaar naar deze dag uit, die een soort verjaardagsviering is van de aanbidding van het Liedboek op 19 mei 1973 in Middelburg. Zij vinden het een ervaring om in een eeuwenoude en goedklinkende grote kerk onder deskundige leiding te zingen. In eigen gemeente hebben ze vaak te maken met enkele beperkende omstandigheden: b.v. een kerk met een slechte acoustiek, soms weinig kerkgangers, een klein cantorijtje, een minder goed functioneren van de kerkmuziek in de erediensten en een moeizaam op gang komende liturgie.

De deelnemers zijn gekomen om de lof en de aanbidding van de

komt op de Liedboekdag aan de orde.

Het morgenprogramma

Terwijl het kerkgebouw nog volstroomt valt op hoe de sfeer van een vreugdevol samenzijn er meteen al is. Mensen begroeten elkaar, drinken samen koffie, of bezoeken de boekentafels, die in een gedeelte van het rechterschip staan opgesteld.

Er bevinden zich uitgaven van de Commissie voor de kerkmuziek, de prof. dr G. van der Leeuw-stichting, het Centrum voor de Kerkzang en Zoet Hout Goed Koper (organisatie van hout- en koperblazers).

Om 11 uur begon het morgenprogramma met het zingen van psalm 5.

De opgave van alles wat gezongen zou worden en de muziek van een enkel nieuw lied was de deelnemers van de Liedboekdag van te voren toegestuurd met het doel dit vóóraf in te studeren. Zo kon zonder enige voorbereiding psalm 5 in beurtzang tussen mannen- en vrouwenstemmen klinken, terwijl het eerste en zevende vers door allen werd gezongen.

Vers vier was een „orgelvers”: de organist speelde een bewerking en de gemeente las het vers mee.

Deze beurtzang was indrukwekkend mooi! Onbegrijpelijk is het dat deze vorm van zingen niet veel vaker in de erediensten te horen is.

Het is bij uitstek een „schrift-

tuurlijke” zangpraktijk.

Kijkt u er de psalmen maar op na.

De datum van de Liedboekdag bracht mee dat een speciaal accent gelegd werd op liederen rond Hemelvaart en Pinksteren. Daarom ontbrak ook psalm 47 niet op het programma. Na enige oefening werd dit jubelende kroningslied in z'n geheel door allen met overgave gezongen tot lof en eer van de verheven Heer (strofe 3).

Wat betreft psalm 104, hadden de leden van de commissie voor de Kerkmuziek niet gekozen voor de strofevorm zoals wij die in onze bundel bezitten, maar voor een onberijmde verkorte versie.

Zij hebben uit het Katholieke repertoire geput en wel uit de onlangs verschenen bundel „Gezangen voor liturgie”. Het Studentenkorps van het Nederlands Instituut voor Kerkmuziek te Utrecht zong de onberijmde tekst, waarin de Heer geprezen wordt om zijn schepping. Deze meerstemmige compositie van Albert de Klerk werd viermaal onderbroken door het refrein, dat luidt:

1. Zend Gij uw Geest, uw werken ontstaan;
het gelaat van de aarde vernieuwt Gij.
2. Waar wij allen bijeen zijn in liefde tesamen,
daar vinden wij God in ons midden.

DOOR
H.R.S. VAN DER VEEN
HOOGVEEN

Heer, hun God uit te zingen.

Allerlei kerkliederen worden er op een inspirerende en enthousiaste manier gezongen.

Op zo'n dag staat uiteraard het Liedboek voor de kerken centraal. Het bestaat nu wel elf jaar, maar het is niet echt in alle gemeenten bekend en vertrouwd. Een vrij groot aantal liederen blijft vrijwel ongezoongen in de meeste gemeenten, wat blijkt uit een enquête van de Interkerkelijke Stichting voor het kerklied, gehouden in 1982. Daarom is het goed als er nog steeds uit het Liedboek geoefend wordt.

Daarnaast wordt er gewerkt aan het doorgaan van de lofzang. Nieuwe liederen worden gemaakt en beproefd. Ook dit aspect

Het tweede gedeelte van dit refrein werd steeds door alle aanwezigen ten gehore gebracht.

Een opmerkelijk aantal bijbelliederen uit het Liedboek werd in de morgenbijeenkomst ingestudeerd. Dat was allereerst gezang 32 „Hoe lieflijk, hoe schoon zijn de schreden op bergen, hoog in 't licht van wie zich met een woord van vrede en heil tot Sion richt”. Het lied is door Jan Wit gedicht naar Jes. 52 : 7-10 en Rom. 10 : 15 en wordt gezongen op de wijs van psalm 52. Ook hier werd weer beurtzang toegepast: 1. allen, 2. vrouwen, 3. orgel, 4. mannen, 5. allen.

Gezang 76, „Zie hoe de mensen heengaan”, gedicht door Willem Vogel naar aanleiding van Joh. 6 : 66-69, kon, na wat meer studie dan het vorige lied, pas goed klinken.

Dit kwam vanwege de minder bekende, (maar mooie!) melodie. De drie strofen openen met een solo en sluiten met een vierregelig refrein, wat als volgt verdeeld werd:

- strofe 1: solo door het koor
refrein door allen
- strofe 2: solo door allen
refrein door het koor
- strofe 3: solo door het koor
refrein door allen

Men kreeg zo een schitterende afwisseling tussen gemeente en koor (cantorij). De begeleiding door koperblazers van gezang 78, gaf een stralend geheel aan het lied („Laat me in U blijven, groeien, bloeien”, bij Joh. 15 : 1-8 op de melodie van „Wie maar de goede God laat zorgen”). Tot nog toe waren we op vakkundige wijze op het magistrale orgel begeleid door de organisten Gijs van Schoonhoven en Kees van Eersel, die later op de dag ook als cantor optraden. In onze gemeenten zouden we ook kunnen komen tot het vormen van speelgroepen naast of in combinatie met orgel.

Het laatste lied vóór de middag-

pauze was gezang 96 „Wordt krachtig in de Heer”, naar Efeze 6 : 10-18, weer met begeleiding van koperblazers.

Alle zeven strofen werden gezongen, waarvan de vierde en zevende strofe voor rekening kwam van het koor.

Het middagprogramma

In de middagpauze konden we genieten van een beiaardconcert op het carillon van de kerktoren. De beiaardier Roel Smit improviseerde op de liederen die deze dag gezongen werden. Aan het begin van het middagprogramma werden de deelnemers aan de Liedboekdag onthaald op een Intrada van koperblazers.

Hierna moesten ze zelf weer aan het werk. Na een korte oefening werd gezang 16 „Gij volken looft uw God en Heer” in een vierstemmige zetting en zonder begeleiding door allen gezongen. Het tweede vers klonk vooral erg zuiver, terwijl alle partijen gelijkmatig verdeeld waren.

Een bijbellied van Willem Barnard en Frits Mehrkens, dat gaat over een man die zijn gelaat in de spiegel beschouwt en heeft, nadat hij heengegaan was, terstond vergeten hoe hij er uitzag, is gezang 104 (naar Jacobus 1 : 22-25).

We studeerden het in onder leiding van Willem Vogel, waarbij het doorgaan van de regels zonder onderbreking van een rust een moeilijkheid vormde.

Gezang 92 „Al kon ik alle talen spreken, maar had de liefde niet” naar 1 Cor. 13, was het laatste bijbellied van deze dag. Het is zeker een mooi lied, maar moeilijk voor een gemeente vanwege het ritme.

De volgende interessante afwisseling was aangebracht om toch alle verzen te kunnen zingen:

- 1. allen 4-stemmig
- 2. allen 1-stemmig
- 3. vrouwen
- 4. allen 4-stemmig
- 5. mannen
- 6. allen 4-stemmig

Twee gezangen die niet tot de bijbelliederen gerekend worden, maar toch wel een sterke bijbelse achtergrond bezitten, werden in hun geheel gezongen. Het waren gezang 233, een Hemelvaartslied en gezang 245, een Pinksterlied. Een bijzonderheid in het middagprogramma was verder nog de uitvoering van het Pinkstermotet, gecomponeerd door Adriaan Schuurman. Het Studentenchor zong de onberijmde tekst van psalm 42 en 43, terwijl de gemeente de melodie van gezang 239 uitvoerde. Zo smolten verschillende melodieën samen tot een machtig geheel. Evenals dat 's morgens het geval was, kwam ook 's middags een andere bundel aan de orde dan het Liedboek. Het is „Zingend geloven”, samengesteld op verzoek van de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied en uitgegeven door de Prof. dr G. van der Leeuwstichting te Amsterdam, in een losbladig systeem om de voorlopigheid er van aan te geven. De serie liederen „voor de gemeente van nu” vormt een aanvulling op het Liedboek en kan uitgebreid worden.

Het is alleen te verkrijgen bij de Van der Leeuwstichting. Het lied dat we te verwerken kregen was gloednieuw, gedicht door Willem Barnard en op muziek gezet door Willem Mesdag. De titel ervan luidt: „Bij God is geen schijn of schaduw” naar aanleiding van Jacobus 1 : 17-21. Daarom past hier als keervers bij: „Alle goede gave en volmaakte gift komt van God de Vader, onbereikbaar licht”.

De aanwezigen werden verdeeld in twee groepen. Zo werd in deze vorm van beurtzang het gehele lied vol overgave gezongen (acht strofen). Het keervers werd steeds na twee verzen door allen aangeheven.

Door al deze indrukken hebt u een beeld gekregen van de Liedboekdag 1984. Wij kunnen er onze winst mee doen in de eigen gemeenten, niet om alles precies over te nemen, maar om bepaalde facetten van wat aan de orde was, en waar wij wat in zien, te gaan beproeven.

Zo houden wij de lofzang gaande, tot eer van onze God.

De administratie is wegens vakantie gesloten van 1 juli tot 15 juli.

Draag
Uw
steentje
bij
voor
Opbouw



Geef een
adres door
van een
nieuwe
abonnee
– Dochter
– Zoon
– Familielid
– Vriend(in)?

Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk van de Nederlands Gereformeerde Kerken

Consulten voor Maatschappelijk Werk en Psychotherapeutische hulp bij o.a. gezins-, huwelijks- en individuele problemen.

Voor een afspraak met de maatschappelijk werkster of psycholoog kunt u bellen:

Mevrouw A. Kaldeway-Jansen, Lange Akker 169
4191 JG Geldermalsen. Tel. 03455-5578.

Bij afwezigheid kunt u uw boodschap inspreken op het antwoordapparaat of verzoeken terug te bellen voor het maken van 'n afspraak.

Bouw aan Opbouw

☐ kennismakingsnummers

☐ abonnement

Naam

Adres

Postcode en plaats

Sturen naar: Administratie Opbouw (zonder postzegel) Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84.
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

f 45,- per jaar of f 24,- per halfjaar.
Buitenland f 55,- per jaar of f 70,- per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Redactie ontving

Hans Werkman, Duizend bunder nieuwe klei. Gedichten. 35 blz., f 9,90; uitg. door Kok, Kampen.

Dr Jac. J. Rebel, Je wordt er een ander mens van, leven door de Heilige Geest. 42 blz., f 9,90; Kok, Kampen.

Dr C. v. d. Waal, Commentaar op het evangelie naar Johannes. 250 pag., f 27,90 (gebonden) of f 24,90 (paperback). Uitg. Oosterbaan en le Cointre, Goes.

(nagekomen advertentie)

„De Here is mijn herder”
Psalm 23

Vandaag, 26 juni 1984, is overleden mijn lieve man, onze vader en grootvader

Pieter Bos

voorheen weduwnaar van
C. A. de Geus

Hij is 78 jaar geworden.

S. H. Bos-van Oosten
Nijmegen:

A. P. Bos
B. C. T. Flapper

Apeldoorn:

J. W. Bos
M. A. Bos-van der Horst
Jaap
Annemieke

26 juni 1984
Haringvliet 22, 7333 MT Apeldoorn

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgehad op de algemene begraafplaats Heidehof te Ugchelen, Apeldoorn.

B. Strietman, Zou 't niet meevallen? Roman. 184 blz., f 22,50
Uitg. De Groot-Goudriaan, Kampen.

Dr L. van Hartingsveld, Openbaring – een praktische bijbelverklaring. In de serie: Tekst en toelichting. 132 blz., f 22,50; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Marlee en Ben Alex, Grootvader en ik, praten over doodgaan. Foto's en tekst, 43 blz., f 19,90; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Sipke van der Land, Tussen geloof en bijgeloof, ervaringen met spiritisme, reïncarnatie, astrologie. 137 blz., f 19,90. Uitg. J. H. Kok, Kampen.

Woordwerk - Christelijk literair tijdschrift, no. 5. Losse nummers f 7,50; Schans 37, 4251 PW Werkendam.

Dr W. van 't Spijker, Anthony Brummelkamp – Een terugblik op de Afscheiding. 5 blz., f 8,50; W. de Zwijgerstichting, Postbus 642, 7300 AP Apeldoorn.

W. G. van de Hulst, Willem van Oranje, Vader des Vaderlands. 163 blz., f 13,90; uitg. J. N. Voorhoeve, Den Haag.

Dr A. van Selms, Job – een praktische bijbelverklaring. In de serie: Tekst en toelichting. 210 blz., f 29,50; uitg. Kok, Kampen.

Dr J. A. Loader, Literatuur met de bijbel – een beknopt overzicht van de literatuur tegen de achtergrond van de Gereformeerde gezindte. In: Reformatiereeks. 135 blz., f 19,90; Kok, Kampen.

Wat gebeurt er in de kerkdienst? De eredienst uitgelegd aan kinderen, door leden van de Studiekring Eredienst, onder redactie van G. Warnink. Vijfde, herziene druk. 75 blz., f 9,90; Kok, Kampen.

De mogelijkheid bestaat dat op één of meerdere van deze aankondigingen in een bredere recensie wordt teruggekomen.

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Rijswijk

De kerk van Rijswijk heeft een beroep uitgebracht op ds J. H. Veeffkind van Krommenie.

Eindhoven

Ook deze zomer worden weer een aantal kerkdiensten gecombineerd met onze Chr. Geref. zuster gemeente gehouden. Deze gecombineerde diensten zijn:

1 juli: middagdienst
8 juli: middagdienst
15 juli: beide diensten
22 juli: beide diensten
29 juli: beide diensten
5 aug.: middagdienst
12 aug.: middagdienst

De gecombineerde diensten worden gehouden in het kerkgebouw van de Chr. Geref. Kerk, Schootsestraat 7 te Eindhoven.

De morgendiensten van de Ned. Geref. Kerk op 1 en 8 juli en op 5 en 12 augustus worden gehouden in het kerkgebouw van de Ned. Geref. Kerk, Frederik Hendrikplein 35.

Alle diensten beginnen steeds om 9.30, resp. 17.00 uur.

Kerkdiensten Ned. Geref. Kerk te Nijmegen

Ten behoeve van de in Nijmegen en omstreken verblijvende vakantiegangers delen we mee dat de kerkdiensten in juli a.s. als volgt zijn geregeld:

1 juli alleen 9.30 uur; 8 en 15 juli alleen 10.30 uur; 22 juli 9.30 en 19.00 uur; 29 juli alleen 9.30 uur.

Vergaderplaats als gewoonlijk: Kapel Bejaardencentrum Grootstalse Hof, hoek St. Annastraat (doorgaande weg naar Venlo) en de Grootstalselaan.

Doorn

De morgendiensten van de gemeente van Doorn te Wijk bij Duurstede worden met ingang van 1 juli a.s. beëindigd.

DRUKWERK

Keuze uit meer dan
1000
geboorte-
huwelijks- en
gelegenheids-
kaarten

Bij geboorte en huwelijk ontvangt u een felicitatiepakket.

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”
Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist
03404-22452 (sinds 1901)

Chr. Geref. Ingelijst

Over de Chr. Geref. kerken informeert het boekje **Chr. Geref. Ingelijst** op vele onverwachte terreinen. Gegevens over kerken, orgels, predikanten en synodes staan erin. Een lijst van plaatsen met de meeste Ned. Geref. meerden, Chr. Geref. Vrijgemaekten, enz. maakt dit boekje uniek.
Het is uitgegeven door de Reünistenorganisatie van de Christelijke Gereformeerde Studentenbond.

Door storting van f 7,50 op postgiro 319410 t.n.v. fiscus RCGS te Heerenveen kunt u het boekje bestellen.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

In de zomervakantie ligt alle verenigingswerk stil. Toch is er misschien juist in deze periode tijd vrij om zich te verdiepen in een bijbelgedeelte. Of in een belangrijk stuk kerkgeschiedenis. Met het oog daarop brengt het G.L.J.C. (Nederlands Gereformeerd Jeugdwerk) de volgende twee brochures onder uw aandacht.

Bevrijd om met God te leven

door ds W. Smouter.
33 pag., prijs f 6,90.

Tien schetsen over het boek Exodus, met aandacht voor de roeping van Gods knecht Mozes, en voor de bouw van Gods huis de tabernakel. Met vragen om gesprek of persoonlijke studie te stimuleren.

Van Nederlands Hervormd tot Nederlands Gereformeerd

door ds A. H. Algra.
28 pag., prijs f 5,90.

Een boeiend geschreven overzicht over 150 jaar kerkgeschiedenis. Duidelijk komt naar voren wat de kerkgeschiedenis van toen ons vandaag te zeggen heeft.

Te bestellen door het verschuldigde bedrag (met vermelding van de titel) over te maken op giro 3910300 t.n.v. G.L.J.C., Zaandam. Of bij de administratie, Laura Strating, Peperstraat 24, 1502 AH Zaandam, tel. 075-351408.

GLJC
Gereformeerd Landelijk Jeugdcomité

Een uitgave van het Geref. Landelijk Jeugdcomité in samenwerking met Buijten & Schipperheijn, Amsterdam.

Zoekt U een camping waar U zich als Christen thuis kunt voelen?

Evangelische Camping „t BELOOFDE LAND”

biedt U o.a. een fijn programma tijdens de vakantieperiode. Tevens verhuren wij (toer)caravans. Vraag folder.

Bosweg 17 — 3781 NG Voorthuizen
Tel. 03429-2942

**PLAATS
UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD!**

- Advertenties moeten uiterlijk dinsdagmorgen 10.00 uur ter drukkerij zijn.
- Advertenties met een foto of tekening 1 week voor verschijning van dit blad!